

La Revolució d'Octubre de 1917, la primera revolució proletària de la història

T eltemps.cat/article/2401/la-revolucio-doctubre-de-1917-la-primera-revolucio-proletaria-de-la-historia

L'**octubre de 1917** va tenir lloc a la llunyana **Rússia** la **revolució bolxevic**, que ha passat a la història com la primera revolució proletària triomfant arreu del món. Una revolució destinada a inaugurar un llarg període que va condicionar pràcticament tot el segle XX, en la mesura que fins a les acaballes de la centúria l'amenaça d'una extensió del fenomen soviètic va planar arreu del planeta.

Les raons de l'esdeveniment

Per què es va produir una revolució proletària en un dels imperis europeus més endarrerits? Les condicions objectives semblen clares: per una banda, Rússia era un país agrari on el **feudalisme** no s'havia abolit fins l'any 1861, i on s'havien introduït les relacions capitalistes, per bé que al camp encara es mantenien moltes traves de tipus feudal. Al mateix temps, trobem iniciat un procés d'industrialització que, d'una manera ràpida i a salts, anava propiciant la formació d'una classe obrera nombrosa, situada geogràficament en punts neuràlgics i que patia totes les conseqüències del tipus de capitalisme —liberal i salvatge— que s'estava introduint a Rússia.

A aquesta situació objectiva calia afegir-li dos elements importants que van acabar d'actuar de catalitzador de totes les contradiccions: la crisi de l'**Estat tsarista** i les conseqüències que va provocar a Rússia la **Primera Guerra Mundial**.

El primer que sobta de la situació que vivia la Rússia prerevolucionària és el caràcter mateix de l'Estat tsarista. El primer article de la Llei Fonamental de l'Imperi, publicada l'any 1892, afirmava que "l'emperador de totes les Rússies és un monarca autocràtic i el seu poder il·limitat. El mateix Déu ordena que el seu poder suprem sigui obeït, tant per

consciència com per por”. Des de la seva coronació, l’any 1894, fins a la revolució de febrer de 1917, el tsar **Nicolau II** va manifestar en tot moment el seu poder autocràtic, particularment quan havia d’aplicar la repressió. Molts historiadors han posat en relleu “el gust per la violència” que sentia en tot moment el tsar, i que demostrava en qualsevol ocasió, tant a l’hora de reprimir un conflicte en una fàbrica com una insurrecció. Un tsar, altrament, sovint massa despreocupat per la situació política, que contrastava amb la influència política de la tsarina Alexandra i sobretot de **Gregori Iefimovitx Rasputin** —“l’home de Déu”— que exigia cada vegada més influència i hegemonia en les decisions del govern.

En aquesta situació, l’inici de la guerra el **1914** va aguditzar totes les contradiccions. Va sorgir una greu crisi econòmica, quan foren mobilitzats molts obrers i camperols, en ésser ocupats pels alemanys centres industrials d’importància com **Riga i Varsòvia**, i en veure entorpidides moltes línies fèrries regulars. Aquesta crisi econòmica provocà, òbviament, que es desapareguessin els preus, mentre els salaris avançaven més lentament: si abans de la guerra el salari mitjà per mes era de 43 a 55 rubles i les despeses per una família eren de 63 rubles, l’any 1916-1919 els salaris havien pujat a 90-111 rubles, però les despeses a 166 rubles.

El tsar Nicolau II, l'últim de la dinastia. Va abdicar l'any 1917

Això va provocar, evidentment, un augment de la conflictivitat laboral i de les tensions socials, que s'inicià ja el juliol de 1914, amb una vaga general a **Sant Petersburg**. La conflictivitat va anar en augment.

A partir d'aquest darrer any van augmentar les tensions: el dia 6 de gener es va produir una manifestació de 67.000 persones a Sant Petersburg per tal de commemorar el **diumenge de sang** de 1905 —que havia iniciat un important procés revolucionari aquell any. A partir de l'estiu va disminuir la producció agrícola, amb la consegüent escassetat de menjar, i els salaris reals van començar a ser inferiors al cost de la vida. Durant l'estiu de 1916-1917 es va anar ensorrant la moral de l'exèrcit i es va produir l'assassinat de Rasputin: el desprestigi dels tsars féu que hi hagués molts intents de cop d'Estat. El precedent més immediat de la revolució es va produir el 9 de gener de 1917, quan una vaga general a Sant Petersburg va afectar uns 145.000 obrers.

La revolució de febrer de 1917

En tot aquest panorama social, econòmic i polític, només hi havia un partit, el **Partit Constitucional Demòcrata**, representant de la burgesia monàrquica liberal, que mantenia una actitud clarament antiautocràtica i propugnava la realització d'una revolució burgesa, que hauria de transformar l'aparell institucional del tsarisme. A la seva esquerra, les forces revolucionàries estaven profundament dividides entre els socialrevolucionaris i els socialdemòcrates. Els primers, agraristes i contraris al capitalisme, defensaven, com a programa màxim, la confiscació per part de la pagesia de les terres de la comunitat, i reclamaven la llibertat política, la jornada de vuit hores i la formació d'una Assemblea Constituent. Mentre els socialdemòcrates creien que la introducció de la industrialització i del capitalisme era un factor necessari per potenciar la revolució, ja que el capitalisme desenvoluparia les forces socials capaces d'assumir-ne la direcció. Des del 1903 el Partit Socialdemòcrata estava dividit entre un sector majoritari ("bolxevic"), partidari de les posicions de **Lenin**, i un sector minoritari ("menxevics"), que en discrepaven. El 1903 Lenin va defensar les seves posicions sobre la necessitat que el partit estigués format per "revolucionaris professionals" i a poc a poc les discrepàncies van anar augmentant entre uns i altres. Mentrestant, els menxevics creien que la revolució no es podria fer sense comptar amb la burgesia i donaven suport als liberals. Els bolxevics, en canvi, creien que era la classe obrera qui havia d'encapçalar la revolució democraticoburguesa per iniciar, de manera immediata, la lluita cap a la revolució socialista.

L'inici de la revolució de febrer va produir-se el dia 23, dia Internacional de la Dona, amb una vaga a **Petrograd** iniciada per obreres de fàbriques tèxtils, que va anar estenent-se a poc a poc sense que cap partit ni organització la dirigís. Com va anunciar un líder socialrevolucionari, "la revolució ens ha sorprès als homes de partits, adormits com les verges de l'**Evangelí**".

Gueorgui Lvov, president del govern provisional constituït després de la Revolució de Febrer. Finalment, va ser succeït per Kerenski i els plantejaments d'ambdós, derrotats pels bolxevics, que accediren al govern

A partir d'aquest moment l'evolució dels fets fou molt ràpida: l'increment del moviment

vaguístic va anar acompanyat de l'augment de manifestacions i de l'inici de la insurrecció de les tropes, que s'oposaven a reprimir els obrers en vaga, de tal manera que a la matinada del dia 27 s'anaven amotinant, un per un, tots els destacaments militars de **Petrograd**. El dia 27 de febrer fou el dia clau de la insurrecció. La дума, el parlament rus, que el tsar havia dissolt, mantingué una actitud expectant i ambigua. Finalment, després de moltes vacil·lacions, decidí escollir un comitè provisional de membres amb l'objectiu de fer-se càrrec del poder, una vegada s'havia aclarit ja l'impuls del moviment revolucionari. De manera immediata es produí l'abdicació del tsar i la proclamació de la República.

Aquesta actitud de la дума va ser forçada, però, per la creació al matí del mateix dia 27 del **Comitè executiu provisional del soviets** de representants d'obrers, format per 34 persones, que convocà la primera reunió la tarda del mateix dia amb l'assistència d'uns 250 representants d'obrers i de soldats. Aquest nou poder, inicialment controlat per menxevics i revolucionaris, no va pretendre en cap moment agafar el domini, perquè els seus dirigents compartien l'opinió que, si bé Rússia estava preparada per a la revolució burgesa, en canvi no ho estava per a la socialista. Així, els soviets que es van constituir en totes les ciutats van donar suport al govern provisional, presidit pel príncep **Lvov**.

La revolució d'octubre de 1917

A partir d'aquests moments, l'evolució dels esdeveniments fins al mes d'octubre la va marcar l'existència d'aquest doble poder i la contradicció i l'antagonisme existents entre el govern provisional i els soviets, a mesura que els bolxevics van anar assolint una ascendència més gran en el soviets. Val a dir, però, que la postura dels bolxevics en els seus inicis no es va diferenciar gaire de la que mantenien la resta de partits. Fou amb l'arribada de Lenin del seu exili suís, el dia **3 d'abril**, que es produí un canvi radical quan l'endemà mateix va donar a conèixer les seves famoses "tesis d'abril", en les quals denunciava l'esforç rus en la guerra imperialista, i considerava que s'havia de passar ja a la segona fase de la revolució, desemmascarant el govern provisional i reclamant "una república dels soviets de diputats obrers, assalariats agrícoles i camperols".

Per bé que **Lenin** inicialment no va tenir el suport de tots els dirigents bolxevics, ben aviat les seves consignes s'estendran, sobretot a partir del moment en què el govern provisional es va comprometre a respectar els compromisos del govern tsarista amb els aliats. L'entrada al govern de sis ministres socialistes no va portar la solució i el mes de juliol el partit bolxevic veia com el nombre dels seus militants creixia de manera espectacular, fins als 200.000 membres. I mentre el nombre de desertors a l'exèrcit s'incrementava al mateix temps que fracassaven les ofensives dels exèrcits russos contra les tropes alemanyes, el dia 3 de juliol es produïa la insurrecció dels soldats i mariners de la base de **Kronstadt**, que incitaven el soviets a prendre el poder.

Vladímir Lenin es dirigeix al poble des d'una plataforma el 5 de maig de 1920 a Moscou. A la imatge original, a l'esquerra hi havia els partidaris de Lenin i els famosos revolucionaris Trotski i Kamenev. Després que Trotski i els seus aliats sortiren del poder, tant ell com Kamenev foren esborrats de la imatge.

La crisi final del sistema s'aguditzà arran de la insurrecció militar de **Kornilov**, el comandant en cap de l'exèrcit, a finals d'agost. El seu fracàs va permetre als bolxevics avançar posicions: van assolir la majoria als soviets de **Petrograd** i de **Moscú** i des de començaments d'octubre es van plantejar la urgència de la revolució. La cronologia va anar molt atapeïda. El dia 10 d'octubre, una reunió històrica del comitè central va decidir preparar la insurrecció armada i designar un "buró polític" per tal de dur a terme aquesta decisió. El dia 16 d'octubre, el soviet de **Petrograd**, presidit per Trotski des de mitjan setembre, creà el Comitè militar revolucionari, que també presidí **Trotski**. Aquest comitè seria l'encarregat dels preparatius militars de la revolució. El mateix dia, una reunió ampliada del Comitè central del partit va ratificar la decisió d'iniciar els preparatius per la insurrecció immediata. El dia 24 d'octubre una darrera reunió del **Comitè central** enllestia les últimes disposicions. Trotski va demanar que fossin designats els membres que haurien d'adscriure's al Comitè militar revolucionari del soviet de Petrograd per tal de cuidar de les comunicacions postals, telegràfiques, ferroviàries i per vigilar el govern provisional, de manera que s'inicià la formació d'una mena d'embrió d'administració central.

Finalment, el dia 25 d'octubre, a la matinada, les forces bolxevics van entrar en acció. Van ocupar els punts neuràlgics de la ciutat i els membres del govern provisional van fugir o van ser detinguts. Quan, a la tarda, es va reunir el **II Congrés de Soviets** de tot Rússia, els bolxevics van proclamar el triomf de la revolució i el pas del poder als Soviets de diputats d'obriers, soldats i camperols.